

บทที่ 4

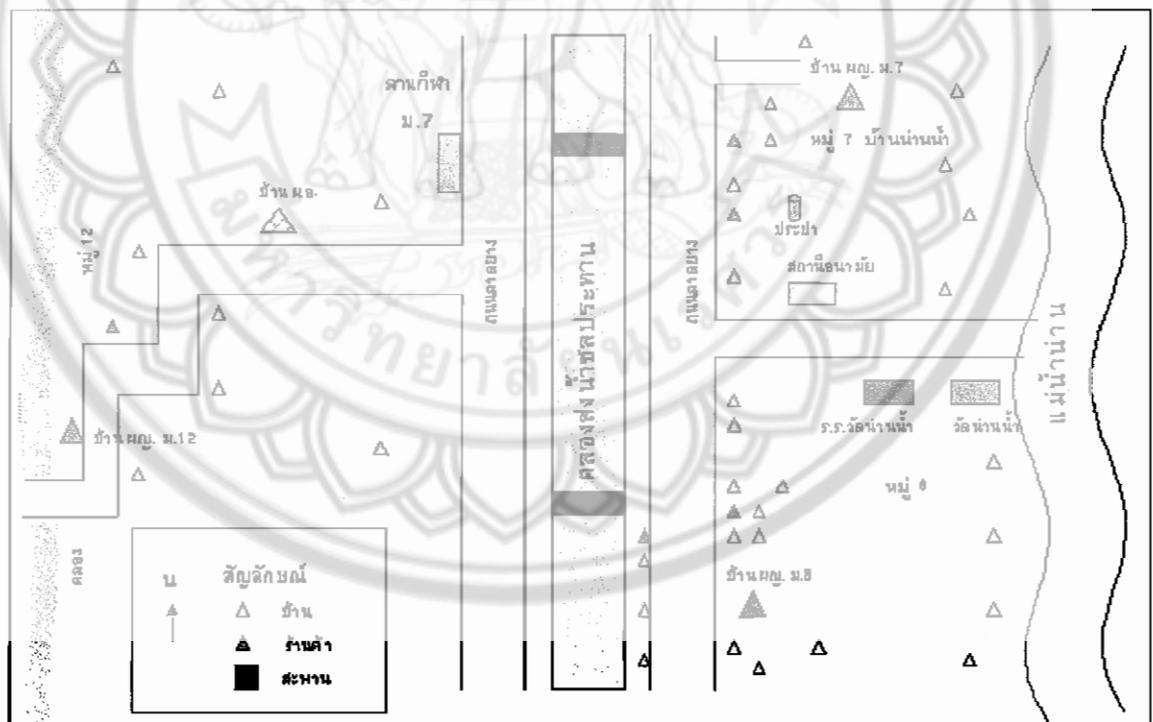
สภาพทั่วไปของชุมชนและโรงเรียน

กรณี โรงเรียนวัดน่านน้ำ

1. สภาพทั่วไปของชุมชน

1.1 ที่ตั้ง และสภาพภูมิศาสตร์

ชุมชนวัดน่านน้ำ เป็นชุมชนหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตชานเมืองของอำเภอเมือง ในจังหวัดหนึ่ง อยู่ทางภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งชุมชนนี้จะมีแม่น้ำน่านไหลผ่านทางด้านทิศตะวันออกของชุมชน มีระยะทางห่างจากตัวเมืองมาทางทิศใต้ ประมาณ 15 กิโลเมตร ลักษณะที่ตั้งของชุมชนเป็นแบบคูขนาน คลองชลประทาน มีถนนลาดยางผ่านทั้ง 2 ฝั่ง ซึ่งแสดงให้เห็นในแผนภาพที่ 4 ดังนี้

ภาพ 4 แผนที่ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนวัดน่านน้ำ

สภาพพื้นที่ของชุมชนโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา มีเพียงบางส่วนที่ใช้ปลูกพืชสวนโดยเฉพาะบริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่าน สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย มีแหล่งน้ำธรรมชาติได้แก่แม่น้ำน่าน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของชุมชนบริเวณหมู่ 7 และ 8 และมีคลองน้ำตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกบริเวณหมู่ 12 นอกจากนี้ยังมีคลองชลประทานพาดผ่านกลางชุมชน ซึ่งแหล่งน้ำทั้ง 3 แห่งนี้เป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ใช้สำหรับทำการเกษตรของชุมชน ทำให้พื้นที่แห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์มาก สามารถทำนาได้ปีละ 3 ครั้ง

จากสภาพพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่ม และอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่าน ทำให้เคยประสบอุทกภัยอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งแต่เดิมมีความเสียหายไม่มากนัก จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2538 ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ที่สร้างความเสียหายต่อบ้านเรือน และพื้นที่การเกษตรอย่างมาก น้ำท่วมเป็นระยะเวลานานนับเดือน ปริมาณน้ำสูงเกือบ 2 เมตร ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ฝังใจ และสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชนมากที่สุดเท่าที่เคยมีมา

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของทั้ง 3 หมู่บ้าน นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ทำกินของตนเอง ทำให้บ้านเรือนแต่ละหลังจะมีระยะห่างกัน โดยบริเวณด้านทิศตะวันออกของคลองชลประทาน ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่ 7 และหมู่ 8 จะมีปริมาณการตั้งบ้านเรือนอยู่ค่อนข้างหนาแน่น ส่วนบริเวณทางด้านทิศตะวันตกของคลองชลประทานซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่ 12 มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจาย ห่างกันมาก

1.2 สภาพสังคม

ลักษณะของชุมชนเป็นชุมชนชนบทที่ชุมชนเมือง เนื่องจากชุมชนมีความเจริญอย่างรวดเร็ว หลังจากมีการตั้งมหาวิทยาลัยสวนกุมภุมภาค ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยายมีการอยู่รวมกันในหมู่เครือญาติ ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนถิ่น ซึ่งเกิดและเติบโตอยู่ที่นี้ ทำให้มีภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตไม่แตกต่างกัน ชุมชนอยู่อย่างสงบสุข ไม่ค่อยมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ดังที่ อบต. ซึ่งเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้าน ได้กล่าวว่า

“...คนที่นี่ไม่เคยขัดแย้งกันจนถึงขั้นโรงขึ้นศาล ส่วนใหญ่ก็ตกลงกันได้ คนบ้านเดียวกันไม่ค่อยมีคนถิ่นอื่น...”

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 วัด คือวัดน่านน้ำเป็นศูนย์รวมของชุมชน ทุกวันพระธรรมสวนะจะมีชาวบ้านมาทำบุญที่วัด และมีการถือศีลนอนวัด นอกจากนี้ยังมีการนับถือศาสนาคริสต์ และอิสลามบ้างเล็กน้อย มีประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญที่ชาวบ้านร่วมกันจัดขึ้นทุกปี คือ การทำบุญกลางบ้านจัดประมาณเดือน 6 ของทุกปี โดยมีความเชื่อว่าเป็นการทำบุญสะเดาะเคราะห์

ต่อชะตา เพื่อให้เป็นสิริมงคลกับคนในครอบครัวและหมู่บ้าน มีการทำบุญตักบาตร ประพรมน้ำ พุทธมนต์ รับพรจากพระสถานที่จัดงานจะจัดที่บริเวณลานกีฬา หมู่ 7 นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำนา เช่น การทำขวัญข้าว จะทำเมื่อข้าวตั้งท้องใกล้จะออกรวง ทำเฉพาะข้าวนาปีเท่านั้น โดยชาวนาจะเตรียมอาหารคาวหวานใส่ถาดซึ่งทำจากกาบกล้วยไปวางตามหัวไร่ปลายนา เพื่อเป็นการรับขวัญข้าวที่จะออกรวง และนำเครื่องแต่งตัวซึ่งประกอบด้วยน้ำมันและแป้ง นำมาถูบริเวณต้นข้าวที่กำลังตั้งท้องโดยแสดงนัยว่าเป็นการแต่งตัวให้แม่โพสพ

ดังคำพูดของยายห้องที่ว่า

“...ทำเหมือนแต่งตัวให้สาวตั้งท้อง...”

สำหรับจำนวนประชากรทั้ง 3 หมู่บ้านรวมกันมีทั้งหมด 1,084 คน คิดเป็น 285 ครัวเรือน (ข้อมูลจาก จปฐ 1-2 ปี พ.ศ. 2548) แยกเป็นประชากรแต่ละหมู่บ้าน ได้ดังนี้ หมู่ 7 มีประชากรจำนวน 316 คน เป็นชาย 148 คน และหญิง 168 คน คิดเป็น 92 ครัวเรือน หมู่ 8 มีประชากรจำนวน 614 คน เป็นชาย 305 คน และหญิง 309 คน คิดเป็น 157 ครัวเรือน ส่วนหมู่ 12 มีประชากรน้อยที่สุด มีจำนวน 154 คน เป็นชาย 73 คน และหญิง 81 คน คิดเป็น 36 ครัวเรือน

1.3 สภาพเศรษฐกิจและสิ่งสาธารณูปโภค

ชุมชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม ถึงร้อยละ 80 โดยส่วนใหญ่ทำนา และมีการทำสวนผลไม้ ไร่ นาสวนผสม นาบัว เลี้ยงสัตว์ บ้างประปราย ส่วนที่เหลืออีก ร้อยละ 20 จะเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป หรือลูกจ้างรายวัน ค้าขาย ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจน มีรายได้ประมาณ 20,000 - 30,000 บาท ต่อเดือน สำหรับสิ่งสาธารณูปโภคในชุมชนค่อนข้างได้รับความสะดวกสบาย โดยมีประปาหมู่บ้าน ไฟฟ้า โทรศัพท์ อนามัย และมีการคมนาคมสะดวก โดยมีถนนลาดยาง 2 ทาง คูขนาน และมีรถเมล์รอบเมือง วิ่งผ่านเส้นทางตลอดทุก 1 ชั่วโมง

2. สภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดน่านน้ำ

2.1 ความเป็นมาของโรงเรียน

โรงเรียนวัดน่านน้ำได้จัดการเรียนการสอน มาประมาณ 66 ปี นับตั้งแต่วันที่ 17 กรกฎาคม 2482 ในระยะแรก ได้ใช้ศาลาการเปรียญวัดน่านน้ำเป็นที่เรียน ต่อมาในปี พุทธศักราช 2509 ได้มีการจัดให้มีโต๊ะนักเรียนแบบนั่งคู่ให้นักเรียนได้นั่งเรียนเป็นครั้งแรก แต่ยังคงใช้ศาลาการเปรียญวัดน่านน้ำเป็นที่ทำการเรียนการสอน หลังจากนั้นอีก 6 ปี คือ ปีพุทธศักราช 2515 ได้รับงบประมาณ

จากทางราชการจำนวน 150,000 บาท และเงินสมทบจากชุมชน 10,000 บาท นำมาสร้างอาคารเรียน แบบ ป.1ฉ. จำนวน 1 หลัง 4 ห้องเรียน ซึ่งเป็นอาคารเรียนหลังแรก และได้สร้างส้วม 1 หลัง 4 ห้อง โดยใช้บริเวณธรณีสงฆ์ของวัดน่านน้ำเป็นที่ก่อสร้าง ต่อมาอีก 4 ปี คือ ปีพุทธศักราช 2519 ได้งบประมาณจากกรมอนามัย จำนวนเงิน 20,000 บาท สร้างอาคารเรียนแบบ อ.พล.001 จำนวน 1 หลัง 3 ห้องเรียน ซึ่งอาคารเรียนทั้ง 2 หลังนี้ ได้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเรื่อยมา

จนกระทั่งในปี พุทธศักราช 2543 ผู้บริหารคนปัจจุบัน ได้เป็นแกนหลักในการนำชุมชน เข้ามาร่วมพัฒนาโรงเรียน โดยขอการสนับสนุนจากชุมชนในการบริจาคเงินในรูปของผ้าป่า มาสร้างอาคารเรียนอนุบาล พร้อมอุปกรณ์สารานุกรมป๊อค จำนวน 1 หลัง 2 ห้องเรียน เป็นเงินทั้งสิ้น 450,000 บาท และได้มีการปรับสภาพภายในอาคารเรียน ห้องน้ำ ห้องสมุด ด้วยงบบริจาค เป็นเงิน 100,000 บาท อีกทั้งยังได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาชุดสระน้ำเลี้ยงปลา และเสริมถนนให้สูงขึ้น เป็นเงิน 30,000 บาท นอกจากนี้ ในปี 2547 ได้มีศิษย์เก่าคนหนึ่งได้บริจาคเงินสร้างโรงอาหาร 1 หลัง เป็นจำนวนเงิน 150,000 บาท ซึ่งจากผลการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทานประจำปีการศึกษา 2546 และได้เข้ารับพระราชทานรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ณ พระตำหนักสวนจิตรตามหาราชวัง ซึ่งรางวัลนี้เป็นความภาคภูมิใจสูงสุดของโรงเรียนและชุมชน

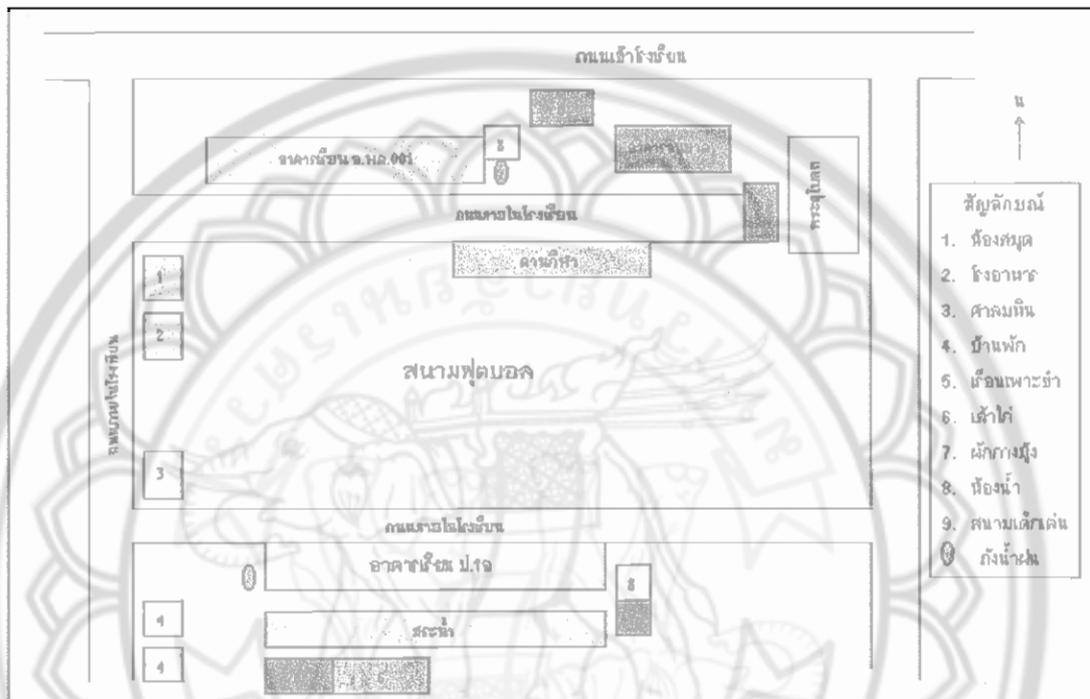
ปัจจุบันโรงเรียนวัดน่านน้ำ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ได้เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่อนุบาล 3 ขวบ อนุบาล 1-2 และ ช่วงชั้นที่ 1-2 มีนักเรียนทั้งหมด 118 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนึ่ง ทางภาคเหนือตอนล่าง

2.2 สภาพที่ตั้งของโรงเรียน

โรงเรียนวัดน่านน้ำ ตั้งอยู่หมู่ที่ 7-8 ของตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เหตุที่โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณทั้ง 2 หมู่ เนื่องจาก อาคารเรียนชั้น ป. 4-6 และอาคารอนุบาล ตั้งอยู่ในเขตของหมู่ 7 แต่อาคารเรียน ชั้น ป. 1-3 อยู่ในเขตหมู่ 8

ลักษณะบริเวณโรงเรียนเป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำขังในช่วงฤดูฝน มีพื้นที่ 6 ไร่ 3 งาน 30 ตารางวา ตั้งอยู่ในที่ธรณีสงฆ์ของวัดน่านน้ำ มีอาคารเรียน 3 หลัง หลังที่ 1 เป็นอาคารแบบ ป.1ฉ. มี 4 ห้อง ใช้เป็นห้องเรียนชั้น ป.1-ป.3 อีก 1 ห้องเป็นห้องผู้บริหารโรงเรียน หลังที่ 2 เป็นอาคารแบบ อ.พล.001 มี 4 ห้อง ใช้เป็นห้องเรียนชั้น ป.4-ป.6 และได้ต่อเติมชั้นล่างเป็น 3 ห้อง โดยเป็นห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง ห้องประชุม 1 ห้อง และห้องครัว 1 ห้อง ส่วนหลังที่ 3 เป็นอาคารที่ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันจัดหาเงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาสร้างขึ้น มี 2 ห้อง ใช้เป็นห้องเรียน

ชั้นอนุบาล 3 ขวบ และอนุบาล 1 – 2 นอกจากนี้ ได้จัดสร้างโรงอาหารใหม่ ในปี 2547 ซึ่งได้จากเงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา อีก 1 หลัง ซึ่งได้เปิดทำการในปี 2548 มีห้องน้ำห้องส้วม 4 แห่ง 11 ห้อง ดังแสดงไว้ในแผนผังบริเวณโรงเรียนดังนี้

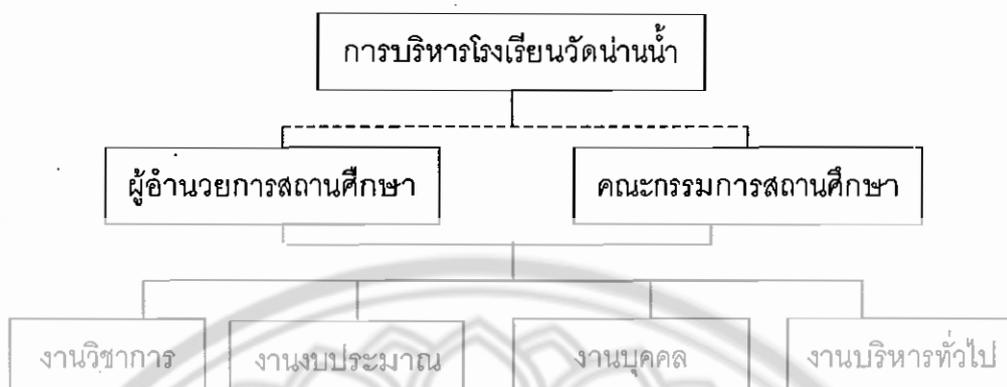

ภาพ 5 แผนผังบริเวณโรงเรียนวัดน่านน้ำ

2.3 การบริหาร และโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน

โรงเรียนวัดน่านน้ำ มีโครงสร้างการบริหารตามภารกิจงานที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้กำหนดไว้ ซึ่งแบ่งขอบข่ายภารกิจการบริหารออกเป็น 4 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป โดยแต่ละงาน ผู้บริหารได้มอบหมายให้กับคณะครูได้ร่วมรับผิดชอบตามความรู้ และความสามารถของแต่ละคน ภายใต้การอำนวยความสะดวกจากผู้บริหาร และมีคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหาร ดังแผนผังโครงสร้างการบริหารดังนี้

การบริหารโรงเรียนวัดน่านน้ำ

ภาพ 6 แผนภาพโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนวัดน่านน้ำ

หลักการบริหารของโรงเรียน ผู้บริหารได้บริหารตามหลักการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมี 8 ข้อ ได้แก่ (1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ (2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา (3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนา (5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา (6) การประเมินคุณภาพการศึกษา (7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (8) การผลัดวงจรประกันคุณภาพ โดยการดำเนินการกระบวนการแต่ละข้อยังยึดหลัก PDCA ในการทำงาน

ในการบริหารงานทั้ง 4 งาน ผู้บริหารให้ความสำคัญในเรื่องของงานบุคลากร และงานงบประมาณ มากที่สุด

โดยผู้บริหารได้กล่าวว่า

“การบริหารจัดการทุกอย่าง คน และทรัพยากร เงินทุนเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงาน และส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการถ้าหากปล่อยปละละเลย ส่วนงานวิชาการ มันสามารถปล่อยได้ เพราะเชื่อมือครูผู้รับผิดชอบ และอีกอย่าง งานวิชาการถ้ามีการทุจริต เช่น โกงเวลาสอน ไม่สอน ก็สามารถมาสอนชดเชยได้ ไม่ผิดกฎหมาย แต่ถ้าหากไม่โปร่งใสในการพิจารณาความดีความชอบ หรือ ทุจริตการเงิน มีสิทธิเดือดร้อน ถึงขั้นผิดกฎหมาย”

ดังนั้นในการบริหารงานบุคลากร และงานงบประมาณ มักจะจัดการบริหารในรูปของคณะกรรมการ เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ ที่แต่งตั้งมีส่วนในการรับรู้ และดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาและสังเกตการบริหารงานโรงเรียนโดยทั่วไป พบว่า ส่วนใหญ่เป็นบทบาทของคณะกรรมการในโรงเรียนที่ร่วมผิดชอบ แต่จะมีการแจ้งผลการดำเนินงานให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นระยะตามแต่ความเหมาะสม เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่มีภารกิจงานประจำ ดังนั้นในการจัดประชุมแต่ละครั้งต้องมีความจำเป็นอย่างยิ่งดังที่ผู้บริหารให้สัมภาษณ์ว่า

“โรงเรียนจะจัดประชุมพร่ำเพรื่อไม่ได้ เพราะกรรมการแต่ละคนมีงานมาก เกรงใจเขา”

2.4 บุคลากรในโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา

โรงเรียนวัดน่านน้ำ มีบุคลากรทั้งหมด 8 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูผู้สอน 6 คน และนักการภารโรง 1 คน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีวิทยฐานะเป็นผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ (เดิมคือตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนระดับ 8) มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท ส่วนครูผู้สอนทั้ง 6 คน นั้นมีวิทยฐานะ เป็นครูเชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน (เดิมคือตำแหน่ง อาจารย์ 3 ระดับ 9) มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท และ เป็นครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 คน (เดิมคือตำแหน่ง อาจารย์ 3 ระดับ 8) มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี ส่วนอีก 3 คน มีวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการ (เดิมคือตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7) มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีเช่นเดียวกัน อายุของคณะกรรมการอยู่ในช่วง 44 - 57 ปี และมีอายุราชการอยู่ระหว่าง 25 - 38 ปี สำหรับนักการภารโรง มีวุฒิการศึกษา ป. 7 อายุ 45 ปี

นอกจากนี้ทางโรงเรียนได้ครูอัตราจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 1 คน มีวุฒิการศึกษา ม.6 อายุ 28 ปี ตอนในระดับอนุบาล 3 ขวบ และปัจจุบันได้จ้างครูเพิ่ม โดยให้จ้างส่วนตัวของครูที่รับผิดชอบในช่วงชั้นที่ 1 อีก 1 คน ให้ทำหน้าที่ช่วยสอนนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนวัดน่านน้ำ มีจำนวน 9 คน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โดยแบ่งเป็น

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน ซึ่งผู้ที่ได้รับคัดเลือกเป็นผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมือง ทั้งสองคน โดยคนแรกมีตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาจังหวัด และอีกท่านมีตำแหน่งเป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
2. ผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน โดยมีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8
3. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน โดยมีตำแหน่งเป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

4. ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 1 คน
5. ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน
6. ผู้แทนครู จำนวน 1 คน
7. ผู้แทนศาสนา จำนวน 1 คน เป็นเจ้าอาวาสวัดน่านน้ำ
8. ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นโดยตำแหน่งกรรมการ และเลขานุการ

ซึ่งทางโรงเรียนได้มีการสรรหาและคัดเลือกตามหลักการสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานทุกประการ ดังนี้

ขั้นตอนการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษาประกาศการสรรหาและเลือกคณะกรรมการ โดยมีการติดประกาศไว้ที่โรงเรียน การแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 หมู่ รับทราบและประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งติดประกาศไว้ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะมีการคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติและมีความเหมาะสมตามเงื่อนไขที่กำหนด พร้อมทั้งเขียนใบสมัคร
2. สถานศึกษาเปิดรับสมัครหรือรับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภท เมื่อแต่ละหมู่บ้านได้คัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดแล้ว จึงนำใบสมัครมายื่นให้กับทางโรงเรียน
3. สถานศึกษาตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ
4. สถานศึกษาประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิ์เข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภท
5. สถานศึกษาดำเนินการให้ผู้มีสิทธิ์เข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภทเลือกกันเอง ให้เหลือตามจำนวนที่กำหนด นั่นคือ เมื่อพิจารณาจำนวนรายชื่อผู้มีสิทธิ์เข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภท ถ้าไม่เกินจำนวนที่กำหนดก็สามารถแต่งตั้งได้เลย แต่ถ้าเกินจำนวนที่กำหนด ก็ต้องให้ผู้มีสิทธิ์เข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภทคัดเลือกกันเอง โดยให้แต่ละคนแสดงวิสัยทัศน์ในการพัฒนาโรงเรียน จากนั้นก็คัดเลือกตัวแทนที่เหมาะสม

6. สถานศึกษาดำเนินการสรรหา และเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อได้ตัวแทนของกรรมการแต่ละประเภทครบแล้ว ก็ดำเนินการสรรหาและเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้กรรมการที่ได้รับการคัดเลือกแล้วร่วมกับผู้อำนวยการสถานศึกษาพิจารณาเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีก 2 ท่าน ซึ่งก็ได้พิจารณาผู้ที่มีบทบาททางการบริหารท้องถิ่นซึ่งได้แก่ สมาชิกสภาจังหวัด กับประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

7. สถานศึกษาดำเนินการให้กรรมการร่วมกันเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานกรรมการ โดยคณะกรรมการได้เลือกตัวแทนจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่สมาชิกสภาจังหวัดเป็นประธาน กรรมการ เนื่องจากมีคุณวุฒิสุงสุดและมีตำแหน่งทางการเมืองซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา โรงเรียน

8. ผู้อำนวยการสถานศึกษาเสนอรายชื่อผู้ได้รับการสรรหาต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพิจารณาแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ

9. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ดังผู้บริหารให้สัมภาษณ์ว่า

“ในขั้นตอนแรกจะประกาศให้รับสมัคร โดยส่งใบสมัครไปที่ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ให้เขาคัดเลือกคนสมัครตามเงื่อนไขคุณสมบัติ และเขียนใบสมัครส่งมาที่โรงเรียน จากนั้นก็พิจารณาว่าครบตามจำนวนหรือไม่ ซึ่งก็พบว่าเกินจำนวนที่ต้องการ ก็แก้ปัญหา โดยการเรียกผู้สมัครทุกคนเข้าประชุมร่วมกันคัดเลือก โดยแต่ละคนก็แสดงวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้ที่ประชุมฟัง หลังจากนั้นทุกคนในที่ประชุมก็คัดเลือกผู้สมัครที่มีความเหมาะสม และตรงตามคุณสมบัติ”

2.5 กิจกรรมประจำวันภายในโรงเรียน

เมื่อมาถึงโรงเรียน นักเรียนแต่ละคนต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยรับผิดชอบตามช่วงชั้น และบริเวณอาคารเรียนของตน โดยนักเรียนจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเองตามความสมัครใจ ดังนั้นแต่ละคนจะมีเขตที่ตนรับผิดชอบประจำไปตลอดปีการศึกษา ซึ่งจะมีการบันทึกและให้คะแนนความรับผิดชอบจากครูผู้สอน

จนกระทั่งเวลา 8.00 น. นักเรียนทุกคนเข้าแถวร่วมกันทำกิจกรรมหน้าเสาธง ได้แก่ เคารพธงชาติ สวดมนต์ แผ่เมตตา กล่าวคำปฏิญาณตน จากนั้น นักเรียนชั้น ป. 1 – 6 เข้าห้องประชุมใต้ถุนอาคารเรียน ป. 4 – 6 เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ กิจกรรมสมาทานศีล นั่งสมาธิ ซึ่ง 2 กิจกรรมนี้จะใช้เวลาประมาณ 15 นาที จากนั้นก็ รายงานข่าว ภาษาไทยวันละคำ English for today พุทธสุภาษิต โดยในกิจกรรมช่วงหลังจะเป็นหน้าที่รับผิดชอบของนักเรียน ป. 4 – 6 โดยมีประธานนักเรียนเป็นผู้จัดสรร พอเวลา 8.30 น. ก็แยกย้ายกันเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนในภาคเช้า ซึ่งใช้เวลา 3 ชั่วโมง เมื่อถึงเวลา 11.00 น. เป็นเวลารับประทานอาหารกลางวันของนักเรียนชั้นอนุบาล แต่สำหรับนักเรียนในระดับชั้น ป. 1 – 6 รับประทานอาหารกลางวันเวลา 11.30 น. ซึ่งแต่เดิมนักเรียน

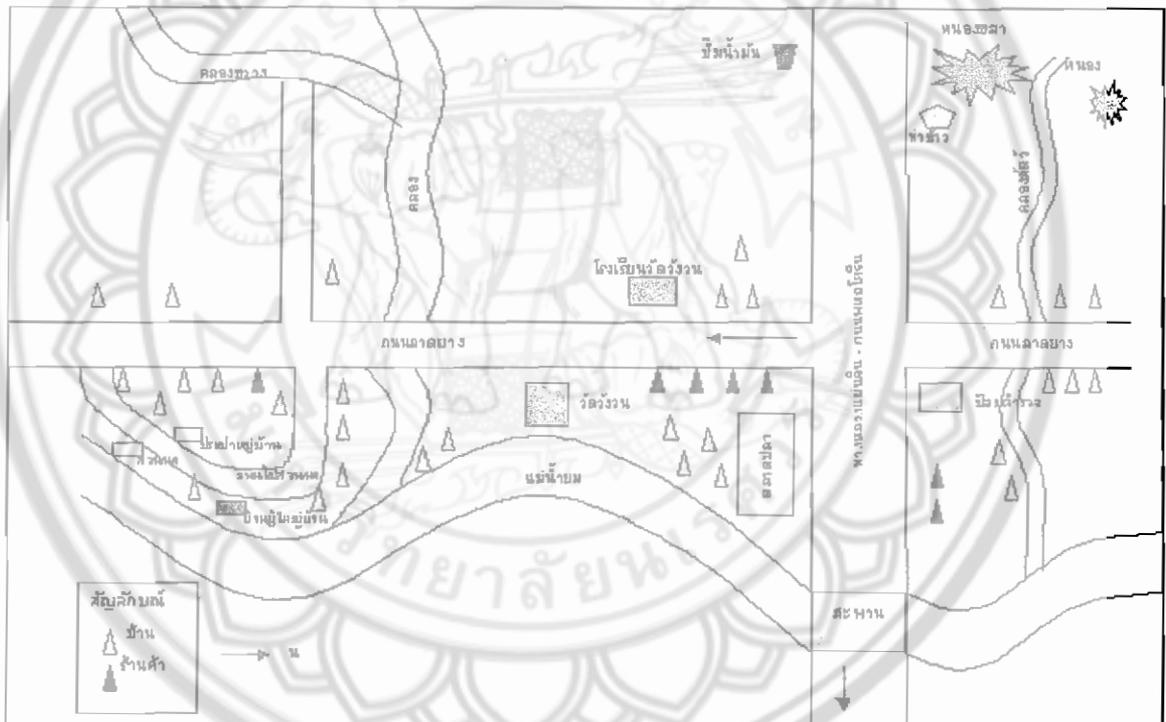
และคณะครูจะใช้สถานที่บริเวณด้านหน้าอาคารอนุบาล เป็นที่รับประทานอาหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นลานกว้าง มีเพียงโต๊ะไม้ยาวมีที่นั่งติดกับตัวโต๊ะ จำนวน 10 ตัว ตั้งอยู่ใต้ร่มไม้ ซึ่งใช้มานานหลายปีแล้ว มีสภาพค่อนข้างเก่าดูหึ่ง และเกิดปัญหาเมื่อมีฝนตกเด็กไม่สามารถรับประทานอาหารในบริเวณนั้นได้ ทางโรงเรียนและชุมชนได้แก้ปัญหาโดยการสร้างโรงอาหารใหม่และเปิดใช้เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคมที่ผ่านมา แต่นักเรียนชั้นอนุบาลยังคงรับประทานอาหารที่เดิม สำหรับอาหารกลางวันทางโรงเรียนได้รับงบประมาณเฉพาะเด็กที่ขาดภาวะโภชนาการ แต่ทางโรงเรียนได้ขอความร่วมมือจากชุมชน ในการจัดทำอาหารกลางวันเลี้ยงนักเรียนให้ครบทุกคน จากงบประมาณที่ได้รับ ซึ่งก็ได้อาสาสมัครจากผู้ปกครองนักเรียนท่านหนึ่งรับทำอาหารให้โดยไม่คิดค่าแรงและนำมาส่งที่โรงเรียน การแจกอาหารกลางวันทำโดยตักใส่ถ้วยให้รับประทานร่วมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 2 - 3 คน ส่วนนักเรียนนำแต่ข้าวเปล่ามา แต่ก็มีส่วนนำกับข้าวมาด้วย เมื่อนักเรียนมาพร้อมกันทุกชั้นแล้ว จะมีการกล่าวคำอาหารานุสติ โดยผู้นำนักเรียน นักเรียนทุกคนพนมมือแล้วกล่าวตาม หลังจากนั้นจึงรับประทานอาหาร ใช้เวลาในการรับประทานอาหารประมาณ 15 นาที พอถึงเวลา 12.30 น. เด็กนักเรียนทุกคนจะแปร่งพังก่อน แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนในภาคบ่ายซึ่ง ใช้เวลาเรียน 3 ชั่วโมง จนกระทั่งถึงเวลา 15.30 น. นักเรียนทุกชั้นก็ทำความสะอาดห้องเรียน ปิดประตูหน้าต่างแล้วมาพร้อมกันที่ห้องประชุมเพื่อฟังคำชี้แจง อบรมจากคณะครูก่อนเดินทางกลับบ้าน โดยแยกอบรมตามช่วงชั้นและอาคารเรียนของตนเอง สำหรับการเดินทางไป - กลับของนักเรียน มีทั้งการเดินเท้า ขี่จักรยาน และผู้ปกครองมารับ - ส่ง

กรณี โรงเรียนวัดวังวน

1. สภาพทั่วไปของชุมชนโรงเรียนวัดวังวน

1.1 ที่ตั้ง และสภาพภูมิศาสตร์

ชุมชนวัดวังวน เป็นชุมชนหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตชานเมือง ในจังหวัดเดียวกับชุมชนน่านน้ำ แต่ต่างอำเภอกัน มีแม่น้ำยมไหลผ่านทางด้านตะวันออก มีระยะทางห่างจากตัวอำเภอ ประมาณ 7 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 22 กิโลเมตร มีถนนสายเอเชีย ซึ่งเป็นเส้นทางการเดินทาง จากกรุงเทพ สู่ภาคเหนือ พาดผ่านหมู่บ้าน และมีถนนลาดยางที่เป็นเส้นคมนาคมภายในหมู่บ้าน ดังแสดงในแผนภาพ 7 ดังนี้

ภาพ 7 แผนผังชุมชนวัดวังวน

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม โดยมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแหล่ง ได้แก่ แม่น้ำยม และมีคลองย่อยที่แยกมาจากแม่น้ำยมอีกหลายสายที่ไหลผ่านหมู่บ้าน ได้แก่ คลองวังวน และ คลองขวาง ซึ่งจะอยู่ฝั่งทางด้านทิศใต้ของถนนสายเอเชีย ส่วนคลองสัตว์ไหลผ่านบริเวณชุมชนที่อยู่ทางทิศเหนือของถนนสายเอเชีย นอกจากนี้ยังมีหนองปลา ซึ่งเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ 32 ไร่ และหนองทราย มีเนื้อที่ 12 ไร่ อยู่บริเวณด้านเหนือของถนนสายเอเชีย ดังนั้นชุมชนบ้านวังวนจึงมีแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตรตลอดปี สามารถทำนาได้ปีละ 3 ครั้ง

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะรวมกลุ่มกันมากในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำยม และมีการตั้งบ้านเรือนบ้างปะปรายตามริมถนนสายหลัก ซึ่งบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่มักเป็นที่นา ที่สวน

1.2 สภาพทางสังคม

ชุมชนวัดวังวนเป็นชุมชนชนบทกึ่งเมือง มีประชากรประมาณ 1,271 คน คิดเป็น 330 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 629 คน และหญิง 642 คน มีลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวขยาย โดยมีการอยู่ร่วมกันในหมู่เครือญาติ ผู้คนส่วนใหญ่อพยพมาจากคนภาคกลาง ไม่ใช่คนท้องถิ่นแต่ดั้งเดิม ภาษาพูดจึงเป็นภาษากลาง ประชากรทุกคนนับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัด 1 แห่ง คือ วัดวังวน สำหรับความเลื่อมใส ศรัทธาของชุมชนที่มีต่อพระที่วัดวังวนมีน้อย สังเกตได้จากการเข้าวัดทำบุญ มีผู้คนในชุมชนเข้าวัดทำบุญน้อยมาก จำนวนพระสงฆ์มีเพียง 3 รูป แต่ละรูปก็ล้วนแต่เป็นพระที่มีอายุมาก นอกจากนี้ยังพบว่าวัดนี้มีการเปลี่ยนพระรักษาการเจ้าอาวาสมาหลายรูป เนื่องจากมีคนในชุมชนบางกลุ่มไม่พอใจ

ตั้งผู้บริหารโรงเรียน ได้เล่าให้ฟังว่า

“วัดนี้มีอาภรณ์เปลี่ยนเจ้าอาวาสบ่อย พระดี ๆ อยู่ได้ไม่นาน อย่างพระอาจารย์คนก่อน ท่านก็ย้ายไปจำวัด.....นี่ก็มาพระอาจารย์คง ก็โดนอีก จริง ๆ ท่านเป็นพระดีนะ ตั้งแต่ท่านมาอยู่ท่านก็หาเงินมาพัฒนาวัด และยังเจียดเงินมาซื้อคอมพิวเตอร์ให้โรงเรียนอีก โครงการพัฒนาวัดของท่านกำลังไปได้ดี แต่ก็ต้องมาหยุด...”

จากเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางใจของคนในชุมชน

ประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่นได้แก่การแข่งขันเรือในช่วงหน้าน้ำ ประมาณเดือน 10 – 12 จัดกันที่วัด นอกจากนี้ยังมีการแข่งกระทะตามคลองน้ำในหมู่บ้าน ซึ่งจะจัดแข่งก่อนที่จะมีการแข่งเรือซึ่งเป็นงานใหญ่ของชุมชน

1.3 สภาพเศรษฐกิจ และสิ่งสาธารณูปโภค

ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม ถึงร้อยละ 80 โดยมีการทำนา ซึ่งสามารถทำได้ปีละ 3 ครั้ง มีการทำสวนมะนาว ฝรั่ง การทำไร่นาสวนผสม โดยเฉพาะการทำไร่นาสวนผสมของที่นี่มีชื่อเสียงมาก โดยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นระดับประเทศมาแล้ว และได้รับการสัมภาษณ์และดูงานจากสื่อมวลชนและผู้คนที่สนใจอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ได้แก่ เลี้ยงเป็ด วัว ควาย สุกร และการทำประมง ซึ่งในการทำอาชีพของชุมชน มีการพัฒนาโดยการรวมกลุ่มอาชีพเดียวกัน เช่น มีการจัดกลุ่มไร่นาสวนผสม จัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงวัว กลุ่มชุมชนปลาตากแห้ง สำหรับการประกอบอาชีพอื่น ๆ อีกร้อยละ 20 จะมีการทำทำข้าว ไร่มัน ไร่มัน ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีส่วนน้อย

สำหรับสิ่งสาธารณูปโภคมีความสะดวกสบาย โดยมีประปาหมู่บ้าน ไฟฟ้า โทรศัพท์ และมีการคมนาคมสะดวกสบาย เนื่องจากเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ติดทางหลวงของประเทศเป็นถนนเอเชีย สายพหลโยธิน และมีถนนลาดยางผ่านหมู่บ้านทั้ง 2 ฝั่งของถนนสายเอเชีย ส่วนในบริเวณที่ตั้งบ้านเรือนก็จะมีถนนดินที่แยกย่อยเป็นตรอกซอกซอยออกไป และขณะนี้กำลังดำเนินโครงการสร้างถนนลาดยางผ่านไปยังสวนนกเพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ในส่วนของสถานที่รักษาพยาบาล ชุมชนแห่งนี้ไม่มีสถานอนามัย แต่เมื่อเจ็บป่วยสามารถไปรักษาได้ที่โรงพยาบาลในตัวอำเภอซึ่งตั้งห่างจากตัวชุมชนประมาณ 7 กิโลเมตร

2. สภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดวังวน

2.1 ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนวัดวังวนตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2476 โดยในระยะแรกการเรียนการสอนต้องอาศัยศาลาการเปรียญของวัดวังวนเป็นอาคารเรียน เป็นโรงเรียนประชาบาลระดับประถมศึกษา ตอนต้น เดิมสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และต่อมาได้โอนมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กองการศึกษาประชาบาล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จัดการเรียนการสอนที่อยู่ในเขตบังคับการ เรียนมีกำหนด 4 ปี และในช่วงปีพุทธศักราช 2515 ทางราชการได้มีคำสั่งให้แบ่งเด็กนักเรียนที่อยู่ในหมู่บ้านวังดานซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับบ้านวังวน ไปเรียนในเขตบ้านวังดาน จึงทำให้โรงเรียนวัดวังวน มีเขตบริการเหลือเพียงหมู่บ้านเดียว คือบ้านวังวน

ต่อมาในปี 2517 โรงเรียนวัดวังวนได้ขยายการศึกษาภาคบังคับให้เรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และได้ทำการเปิดเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นปีแรก ซึ่งในปีนี้เองทางโรงเรียนได้รับงบประมาณ 355,500 บาท มาสร้างอาคารเรียนแบบ อ.พล.005 จำนวน 3 ห้องเรียน โดยได้ดำเนินการ

ก่อสร้างในสถานที่ซึ่งทางโรงเรียน คณะกรรมการศึกษาของโรงเรียน และประชาชน ร่วมกันดำเนินการ จัดซื้อเป็นเนื้อที่ประมาณ 12 ไร่ 36 ตารางวา และได้มีการต่อเติมอาคารเรียนชั้นล่างอีก 3 ห้องเรียน ในปีพุทธศักราช 2520 ต่อมาในปีพุทธศักราช 2521 ทางราชการได้มีการเปลี่ยนแปลงการศึกษา ภาคบังคับโดยให้เรียนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงได้ยุบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในปีนั้น

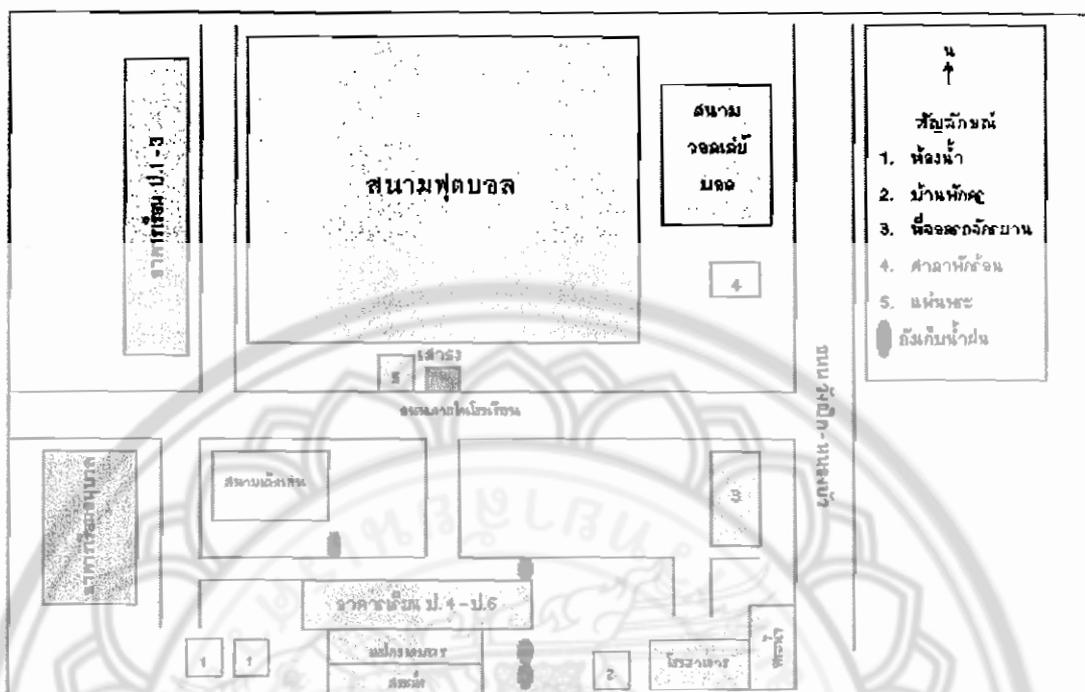
เมื่อปี พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบัน มีผู้บริหารโรงเรียนคนปัจจุบันเป็นผู้บริหาร โดยมีผลงาน โรงเรียนที่สร้างชื่อเสียง คือ เป็นโรงเรียนวิถีพุทธดีเด่น ประจำจังหวัด ประจำปี 2547 ในวาระ มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ มหาราชินี 12 สิงหาคม 2547 จากสำนักงานพระพุทธ ศาสนาแห่งชาติ และเมื่อวันที่ 10 มกราคม ปี พ.ศ. 2548 โรงเรียนวัดวังวนได้เป็นโรงเรียนโครงการ เรียนร่วมกับโรงเรียนวังदान มีการย้ายครูและนักเรียนรวมถึงอุปกรณ์ พัสดุครุภัณฑ์มาใช้รวมที่โรงเรียน วัดวังวน

ปัจจุบันโรงเรียนวัดวังวน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2548 จำนวนทั้งสิ้น 110 คน แต่หากรวมจำนวนนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังदानด้วยจะเป็น 124 คน มีการจัด การเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 – 2 และช่วงชั้นที่ 1 – 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน จังหวัดแห่งนี้ทางภาคเหนือตอนล่าง

2.2 สภาพที่ตั้งของโรงเรียน

โรงเรียนวัดวังวน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ในตำบลหนึ่ง ของอำเภอแห่งนี้ ในจังหวัดที่อยู่ทาง ภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 มีพื้นที่ 12 ไร่ 2 งาน ระยะทาง จากโรงเรียนถึงตัวจังหวัด เป็นระยะทาง 22 กิโลเมตร มีเขตบริการเพียงหมู่เดียว คือ หมู่ 2 บ้านวังวน บริเวณโรงเรียนประกอบด้วย อาคารเรียน 3 หลัง โดยเป็นอาคารเรียนแบบ อพล.005 จำนวน 2 หลัง ใช้เป็นที่เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ส่วนอีกหลังหนึ่งใช้เป็นที่เรียนของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และเป็นห้องสมุด ห้องสหกรณ์ ห้องผู้บริหาร สำหรับอาคารเอนกประสงค์ แบบ สปช. 2526 ซึ่งใช้เป็นที่เรียนของนักเรียนชั้นอนุบาล 1 – 2 นอกจากนี้ก็มีโรงอาหาร และ สนามวอลเลย์บอล ซึ่งได้จากงบบริจาคของชุมชน มีห้องน้ำ 4 ห้อง ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ

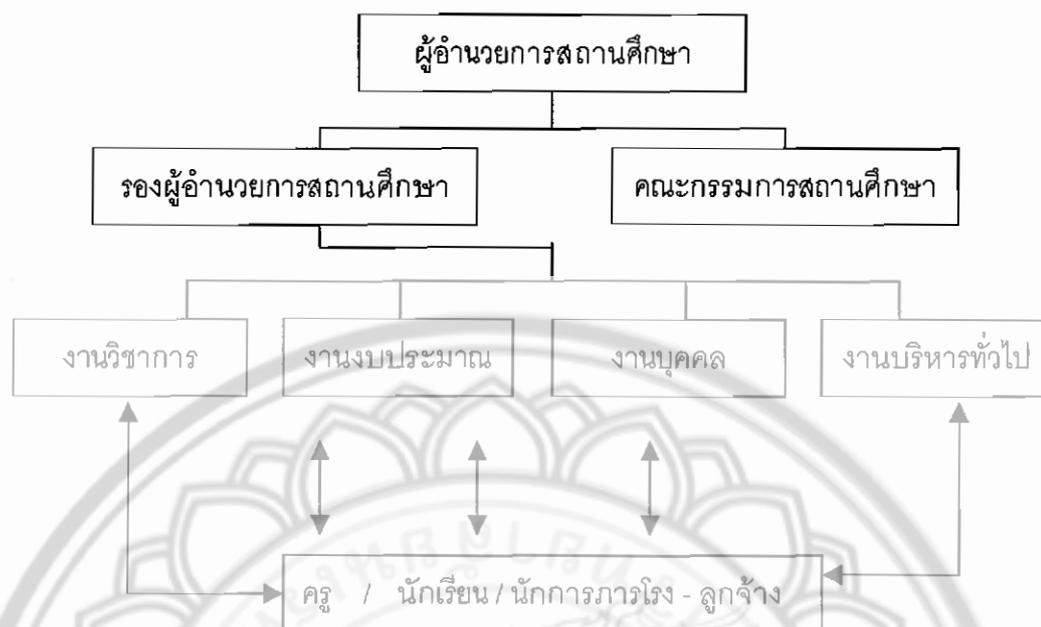
ได้แสดงไว้ในแผนผังบริเวณโรงเรียนดังนี้

ภาพ 8 แผนผังบริเวณโรงเรียนวัดวังวน

2.3 การบริหาร และโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน

โรงเรียนได้แบ่งโครงสร้างการบริหารออกเป็น 4 งาน เช่นเดียวกับโรงเรียนวัดน่านน้ำ แต่มีตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาเพิ่มขึ้นมา ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนวัดวังวนแต่เดิมเป็นโรงเรียนขนาดกลาง คือมีนักเรียนอยู่ในช่วง 121–200 คน จึงทำให้ได้อัตราครูจำนวน 10 คน และมีตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนขึ้น จนกระทั่งถึงปีการศึกษา 2547 จำนวนนักเรียนลดลงเนื่องจากย้ายไปเรียนที่อื่น จึงทำให้จำนวนครูเกินอัตราที่กำหนด ซึ่งมีบุคลากรจำนวน 3 คน ได้ทำเรื่องย้ายออกไปโรงเรียนอื่น ปัจจุบันโรงเรียนวัดวังวนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีอัตราครูได้จำนวน 7 คน แต่ครูที่อยู่ในตำแหน่งของผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนยังคงอยู่ แต่เปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ว่า “รองผู้อำนวยการสถานศึกษา” สำหรับแผนผังโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนมีดังนี้

ภาพ 9 แสดงแผนผังโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนวัดวังวน

ซึ่งจากการศึกษาเอกสารของทางโรงเรียน มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานทั้ง 4 งาน โดยจะมีคณะครูภายในโรงเรียนทำหน้าที่รับผิดชอบ มีรองผู้อำนวยการสถานศึกษารับผิดชอบกำกับดูแลการบริหารและรายงานตรงถึงผู้อำนวยการโรงเรียน นอกจากนี้มีคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานการพัฒนาโรงเรียน มีการติดตามการดำเนินงาน และการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษานั้น คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก ซึ่งจากการสังเกตและสอบถามจากผู้บริหาร และตัวแทนของคณะกรรมการสถานศึกษาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาจะเข้ามามีบทบาทในการจัดงานรื่นเริงประจำปี เพื่อหาเงินเข้าโรงเรียนเท่านั้น แต่ในการประชุมประจำเดือน หรือในการบริหารงานทั้ง 4 งาน นั้นยังไม่ปรากฏเหตุการณ์ดังกล่าว

ซึ่งตรงกับผู้บริหารที่ได้กล่าวว่า

“ชาวบ้านที่นี้เขาชอบงานรื่นเริง ถ้าจัดงานเมื่อไรจะเข้มาช่วยกันเยอะ แต่ถ้าเป็นการจัดประชุมอะไรนี้ไม่ค่อยมากันหรอก พี่เลยไม่ค่อยได้จัดประชุม”

และคำพูดของคณะกรรมการสถานศึกษาท่านหนึ่งกล่าวว่า

“ไม่ค่อยอยากเข้าไปโรงเรียนสักเท่าไร เพราะเสนาอะไรไปแล้ว ทางโรงเรียนไม่ค่อยฟังเดี๋ยวนี้อยู่เมื่อ ปล่อยเขา เขาอยากทำอะไรก็ปล่อยไป”

ดังนั้นในการบริหารงานภายในสถานศึกษาส่วนใหญ่จึงเป็นบทบาทของผู้บริหาร และคณะครูในโรงเรียนเท่านั้น

2.4 บุคลากรในโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา

จำนวนบุคลากรในช่วงแรกที่คุณวิจัยลงสนาม พบว่ามีจำนวน 10 คน แต่เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2548 มีคำสั่งย้ายครูในโรงเรียน 2 คน ทำให้มีบุคลากรเหลือ 8 คน ประกอบไปด้วย ตำแหน่งผู้บริหาร 2 คน ครูผู้สอน 5 คน และนักการภารโรง 1 คน ซึ่งโดยตำแหน่งของนักการภารโรงที่บรรจุเป็นผู้ชาย แต่ได้ให้ภรรยาเข้ามาทำหน้าที่แทน เนื่องจากต้องดูแลกิจการร้านซ่อมรถ นอกจากนี้ยังมีบุคลากรจากโรงเรียนวังदान มาร่วมสอนอีก 3 คน ดังนั้นเมื่อรวมจำนวนครูโรงเรียนวัดวังวน กับครูโรงเรียนวังदान มีทั้งสิ้น 10 คน โดยมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี 9 คน และวุฒิป.ม. จำนวน 1 คน มีอายุอยู่ระหว่าง 47- 55 ปี และอายุราชการตั้งแต่ 25 ปี ขึ้นไป ครูส่วนใหญ่อยู่โรงเรียนนี้นานกว่า 20 ปี ยกเว้นครูวังदान บางคนอยู่ตั้งแต่บรรจุไม่เคยย้ายไปที่ใดเลย ซึ่งมีจำนวน 4 คน

ต่อมาเมื่อต้นเดือนสิงหาคม 2548 ทางโรงเรียนได้จ้างลูกจ้างจำนวน 1 คน ซึ่งเป็นคนในชุมชน ที่มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อมาช่วยในเรื่องของงานธุรการ เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ส่วนครูที่มีความรู้ก็มัวงานรับผิดชอบในการสอนชั้น ป. 1 ซึ่งไม่สะดวกในการทำงาน ดังนั้นจึงร่วมกันแก้ปัญหาโดยการจ้างคนมาทำงานในหน้าที่นี้ ซึ่งคณะครูทุกคนตกลงร่วมกันในการเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบในการจ่ายเงินค่าจ้างประจำเดือน ให้กับลูกจ้าง

ซึ่ง ผู้บริหารได้บอกกับคุณวิจัยว่า

“ค่าจ้างไต่ต่อยเดือนละ 3,000 บาท ครูทุกคนรับผิดชอบร่วมกัน โดย พี่เองจ่ายมากหน่อย 1,200 บาท ที่เหลือก็หารกัน 9 คน คนละ 200 บาท แต่ก็คุ้ม เราไม่ต้องทำอะไร เสียเวลา”

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดวังวน

สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน มีการคัดเลือกไม่ตรงตามหลักการสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยโรงเรียนจะเป็นผู้คัดเลือกกรรมการแต่ละประเภทเอง โดยพิจารณาคุณสมบัติและความเหมาะสม

ดังคำกล่าวของครูผู้ช่วย ที่ว่า

“ ก็บอกตรง ๆ ว่า ไม่เป็นไปตามระเบียบหรอก ส่วนใหญ่ก็ร่วมกันพิจารณาว่าใครเหมาะสมที่จะมาเป็นตัวแทน และอีกอย่าง กรรมการที่เป็นโดยตำแหน่งก็มีหลายคน เช่น พระ ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ก็จะเหลืออีกเพียงไม่กี่คนที่ต้องคัดเลือก ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะพิจารณาจากผู้ที่มิอุปการะคุณ ก่อน ...”

ตั้งแต่เดิมมีจำนวน 17 คน เนื่องจากเมื่อก่อนโรงเรียนวัดวังวนเป็นโรงเรียนขนาดกลาง แต่เมื่อปีการศึกษา 2547 เป็นต้นมาโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนลดลง เนื่องจากผู้ปกครองบางส่วนขาดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน จึงได้ย้ายบุตรหลานของตนไปเรียนที่อื่น

ดังที่ อบต.ท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“...โรงเรียนเน้นแต่วิถีพุทธ ไม่ค่อยได้เรียนหนังสือ ผมผ่านที่ไร ก็เห็นเดินจงกรม มันมากไป ชาวบ้านเขาเห็นลูกเขาไม่ค่อยได้เรียนเต็มที ก็ย้ายไปเรียนที่อื่น...”

ปัจจุบันโรงเรียนวัดวังวนจึงเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนด มีจำนวน 9 คน จึงทำให้คัดเลือกใหม่ และมีคำสั่งแต่งตั้งจากเขตพื้นที่ เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ.2547 ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน
2. ผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน
3. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน
4. ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 1 คน
5. ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน
6. ผู้แทนครู จำนวน 1 คน
7. ผู้แทนศาสนา จำนวน 1 คน
8. ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นโดยตำแหน่งกรรมการ และเลขานุการ

แต่เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2548 คณะกรรมการสถานศึกษาที่มาจากผู้แทนศาสนาได้รับนิมนต์ไปอยู่ที่อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากมีชาวบ้านบางส่วนไม่พอใจจึงรวมตัวไประงับการแต่งตั้งตำแหน่งเจ้าอาวาสวัด จึงทำให้พระอาจารย์รับนิมนต์ไปอยู่ที่อื่น นอกจากนี้กรรมการที่เป็นตัวแทนครู ก็ได้ย้ายไปโรงเรียนอื่น และตัวแทนของผู้ปกครองก็ขาดคุณสมบัติเนื่องจากได้ย้ายบุตรไปเรียนโรงเรียนอื่นแล้ว ซึ่งตอนนี้ผู้บริหารยังไม่ได้ดำเนินการสรรหาใหม่ ดังนั้นจึงเหลือกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพียง 6 คน

2.5 กิจกรรมประจำวันภายในโรงเรียน

เมื่อมาถึงโรงเรียน นักเรียนแต่ละคนต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้

2.5.1 ทำความสะอาดห้องเรียน

2.5.2 ทำเวรสีตามเขตบริการ ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดไว้ 5 เขต ดังนี้

- 1) เขตยิ้มรับประทับใจ ได้แก่บริเวณทางเข้าโรงเรียนและที่จอดรถจักรยาน
- 2) เขตสามัคคีมีสุข ได้แก่บริเวณสนามฟุตบอลและอาคาร ป.1 – 3
- 3) เขตสุขจริงนะกึ่งทอง ได้แก่บริเวณสนามเด็กเล่น และห้องน้ำห้องล้าง
- 4) เขตอาคารน้อยคอยรัก ได้แก่บริเวณอาคารเรียน ป. 4 – 6 และสวนหย่อม
- 5) เขตโภชนาคารประสานใจ ได้แก่บริเวณใต้ต้นจำฉา และโรงอาหาร

โดยในแต่ละเขตจะมีการเปลี่ยนความรับผิดชอบทุกเดือน

เมื่อถึง เวลา 8.15 นักเรียนทุกคนเข้าแถวทำกิจกรรมหน้าเสาธง ได้แก่ ร้องเพลงชาติ สวดมนต์ แผ่เมตตา จากนั้นตัวแทนนักเรียนนำเสนอบท กวีภาษาไทยวันละคำ กวีภาษาอังกฤษวันละคำ พุทธสุภาษิต รับฟังการอบรมจากครูเวรประจำวัน ต่อจากนั้นจะมีกิจกรรมเกี่ยวกับวิถีพุทธ ซึ่งจะมีการจัดแตกต่างกันไปในแต่ละวัน โดย ในวันจันทร์ พุธ และศุกร์ นักเรียนจะเดินจงกรมประมาณ 10 นาที แล้วจึงเข้าชั้นเรียน แต่ในวันอังคาร และพฤหัสบดี จะนั่งสวดมนต์ อารานาศีล กราบ 5 ครั้ง ซึ่งจะแยกกันทำระหว่างช่วงชั้นที่ 1 กับ ช่วงชั้นที่ 2 เนื่องจากอยู่คนละอาคาร แล้วจึงเข้าชั้นเรียน เพื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนในภาคเช้า พอเวลา 11.30 น. นักเรียนทุกคนเข้าแถวที่ลานใต้ต้นจำฉาแล้วเดินเข้าโรงอาหารพร้อมกัน จากนั้นกล่าวคำอาหารานุสติพร้อมกัน แล้วจึงรับประทานอาหารกลางวัน สำหรับอาหารกลางวันทางโรงเรียนได้จัดให้กับนักเรียนทุกคน โดยมี คณะครูรับผิดชอบผลัดเปลี่ยนกันคนละวัน หมุนเวียนจนครบรอบก็เริ่มใหม่ แต่จากการสังเกต การนำอาหารกลางวันมาของนักเรียน จะไม่ครบทุกคน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับ ชั้น ป.4 -ป.6 มักจะซื้ออาหารรับประทานจากร้านค้า เนื่องจากมีร้านขายก๋วยเตี๋ยวของชาวบ้านที่มาขายในโรงเรียน นักเรียนจะใช้เวลาในการรับประทานอาหารกลางวันประมาณ 10 นาที เมื่อถึงเวลา 12.30 น. นักเรียนทุกคนแบ่งพื้นที่แล้วมาเข้าแถวพร้อมกันบริเวณใต้ต้นจำฉา หลังจากนั้นจึงแยกย้ายเข้าชั้นเรียนเพื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนในภาคบ่าย จนกระทั่งถึงเวลา 15.30 น. นักเรียนแต่ละชั้นปิดประตูหน้าต่างแล้วก็แยกย้ายกันกลับบ้าน สำหรับการเดินทางไป – กลับของนักเรียน มีทั้งการเดินเท้า ชีจักรยาน และผู้ปกครองมารับ – ส่ง

บทสรุปสภาพทั่วไปของชุมชนและโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง

1. สภาพทั่วไปของชุมชน

โรงเรียนทั้ง 2 แห่ง มีสภาพทั่วไปของชุมชนคล้ายคลึงกัน โดยเป็นชุมชนชนบทที่ชุมชนเมือง ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย สภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ลุ่มมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีอาชีพอื่น ๆ บ้างเล็กน้อย การคมนาคมสะดวก และมีสิ่งสาธารณูปโภคเพียงพอกับความต้องการ อย่างไรก็ตามก็มีข้อแตกต่างบ้างเล็กน้อยของชุมชน 2 แห่งนี้ เกี่ยวกับพื้นเพของประชากรในชุมชน โดยชุมชนวัดน่านน้ำจะมีประชากรเป็นคนพื้นเพดั้งเดิม แต่ชุมชนวัดวังวนจะเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากแหล่งอื่น ๆ แล้วมาตั้งถิ่นฐานใหม่ ซึ่งคนส่วนใหญ่ที่อพยพมาจะล่องเรือมาตามแม่น้ำยม ดังนั้นจึงมักเป็นคนภาคกลางตอนล่าง ทำให้ไม่ค่อยมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมทางภาษาและความเป็นอยู่ แต่ในส่วนของความเลื่อมใสศรัทธาในสถาบันทางศาสนาได้แก่ วัด นั้น ชุมชนทั้ง 2 แห่ง ยังมีความแตกต่างกัน โดยชุมชนวัดน่านน้ำจะมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทุกคนในชุมชน แต่ชุมชนวัดวังวนยังมีความแตกแยกในความคิดเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อวัด โดยมีทั้งศรัทธาและไม่ศรัทธา จึงทำให้ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของคนในชุมชนอาจลดน้อยลงไป

2. สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนทั้ง 2 แห่ง นี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือตอนล่าง มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน มีจำนวนผู้บริหารและครู รวมกันไม่เกิน 10 คน นักการภารโรง 1 คน สำหรับการดำเนินการจัดการศึกษาจะเน้นแนวทางของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยมีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 – 2 และช่วงชั้นที่ 1 – 2 ในส่วนของโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนแบ่งออกเป็น 4 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชา และมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน (รวมตัวแทนครูและผู้บริหารด้วย) เป็นคณะที่คอยกำกับ ติดตาม ดูแล และเป็นที่ปรึกษาควบคู่กันไป แต่การได้มาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้ง 2 โรงเรียนมีที่มาต่างกัน โดยโรงเรียนวัดน่านน้ำจะเป็นไปตามระเบียบการสรรหา ในขณะที่โรงเรียนวัดวังวนจะเป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง